

Hogescholen en Open Science: *Naar meer impact van praktijkgericht onderzoek*, speech Thom de Graaf bij Seminar Verder bouwen aan open science op donderdag 26 oktober 2017

Dames en Heren,

Ik ben verheugd om vandaag een heel specifieke doelgroep toe te spreken, namelijk onderzoekers aan hogescholen, medewerkers hogeschoolbibliotheken, onderzoeksondersteuners en specialisten op het terrein van ICT en Open Access. Ik kan u verklappen dat ik mij toch enigszins ongemakkelijk voel in dit gezelschap van zoveel specialisten. Ik kan vandaag veel van u leren.

Maar ik heb ook een boodschap aan u, en een belofte. In februari van dit jaar ondertekende de Vereniging Hogescholen, samen met de andere Nederlandse kennispartners – o.a. de vsnu, knaw, nwo – De *Open Science Verklaring*. Daarin beloofden we dat over drie jaar *open science* in de Europese Unie niet langer uitzondering maar regel is en dat alle wetenschappelijke artikelen en zoveel mogelijk ook de daarvoor gebruikte onderzoeksgegevens vrij toegankelijk moeten zijn voor een ieder die daarvan kennis wil nemen.

Vandaag is het de eerste keer dat er publiekelijk ruchtbaarheid wordt gegeven aan de visie van de Vereniging Hogescholen op Open Science. Vlak voor de zomer hebben we als vereniging namelijk een geheel eigen visiedocument vastgesteld op Open Science. En vandaag is het moment om daar de aandacht op te richten.

Tot nu toe was het een onderwerp dat voor een groot deel werd geagendeerd en uitgevoerd vanuit de ondersteunende staf van hogescholen; het stond wellicht wat minder in de schijnwerpers van bestuurders en politiek. Maar ten onrechte. Met grote complimenten voor het werk dat al jaren is verricht rondom dit thema, o.a. door de mensen die nu in deze zaal zitten. Door u dus.

Dames en heren,

Open Science of open access is niet een thema dat enkel universiteiten en fundamenteel wetenschappelijk onderzoekers aangaat. We weten dat het publiceren in de wetenschappelijk, peer reviewed journals daar al jaren onderwerp van gesprek *en* discussie is. De meeste toonaangevende tijdschriften staan achter een betaalmuur. Publiceren in die tijdschriften is evenwel een must om in de wetenschappelijk ratrace mee te kunnen doen.

Onderzoeksafdelingen, onderzoekers en uitgevers houden elkaar al decennia lang in de greep.

Hogescholen missen die traditie en dat geeft ons voor deze ene keer ook een voorsprong. We zijn in staat om een geheel eigen, voor praktijkgericht onderzoek, passende oplossing voor Open Science te formuleren. Maar we hebben nog wel een weg te gaan.

Het is de missie van hogescholen om als kennisinstelling in de regio, landelijk en internationaal kennis te laten circuleren. Er wordt prachtig, baanbrekend en relevant onderzoek verricht en er is ook al veel kennis beschikbaar bij docenten en lectoren. Maar we weten dit nog niet altijd even goed voor het voetlicht te brengen. En de samenleving – het mkb, het publiek, de maatschappelijke instellingen zijn zeer geïnteresseerd in ons onderzoek en in de resultaten, maar ze weten niet altijd de weg naar ons te vinden. En soms weten we ook elkaar niet eens te vinden. Dat kan anders en beter. De deuren open van de instelling betekent ook dat publicaties en onderzoeksproducten goed beschikbaar en vindbaar moeten zijn. Hier ligt een mooie uitdaging voor u.

Meer vindbaarheid en beschikbaarheid van onderzoeksproducten zorgt ook dat de kwaliteit van het onderzoek op hogescholen vooruit gaat. Er wordt immers

openlijk een debat aangegaan over de resultaten. Je vindt eenvoudiger je collega's die met hetzelfde onderwerp of aanpalende onderwerpen bezig zijn maar met een net iets andere invalshoek. Leren van elkaar en voortbouwen op elkaars resultaten. Wie kan daar op tegen zijn?

Dames en heren,

Vandaag wordt de De HBOAward voor Open Science uitgereikt. Deze heeft veel losgemaakt bij hogescholen; de maar liefst 8 genomineerden laten een brede variëteit zien wat er allemaal mogelijk is. Twee voorbeelden wil ik eruit lichten (ik ben geen lid van de jury dus dit is geheel op persoonlijke titel!). Het zijn 2 voorbeelden die zo mooi illustreren welke stappen het hbo al gezet heeft op het gebied van open science. Een voorbeeld komt uit de *hogeschoolorganisatie* waarbij diverse afdelingen (inclusief de mediatheek) goed samenwerken. En een tweede voorbeeld waarbij het de *onderzoekers* zijn die een lans breken voor open science.

Ik begin met een voorbeeld uit de HAN. De discussies rondom 'open' lijkt altijd twee stappen vooruit en één stap terug te gaan. Praktische bezwaren en wettelijke knelpunten staan ons in de weg. Zoals auteursrechten en privacy bezwaren. Een Ondersteuningsteam bij de HAN, het

Auteursrechteninformatiepunt en het samenwerkingsverband

hogescholenbibliotheken hebben de handen ineen geslagen en laten zien dat deze bezwaren weggenomen kunnen worden. In het ondersteuningsteam zitten juristen, communicatiemensen, informatiespecialisten, om zo goed mogelijk vragen van onderzoekers te beantwoorden over open science en te ondersteunen bij problemen. De afdeling HR heeft nieuwe standaardcontracten en stage-overeenkomsten ontwikkeld, zodanig dat deze contracten open science ondersteunen zodat je achteraf geen gedoe krijgt met bedrijven die het niet goed vinden dat het auteursrecht bij de school ligt.

Het tweede voorbeeld komt van Fontys hogeschool, op het gebied van Technologie en zorg. De onderzoekers Sebastiaan Peek en Eveline Wouters laten zien welk effect Open Science kan hebben als je vanaf dag 1 zorgt dat de kennis openbaar wordt. Immers, publiek onderzoek moet openbaar zijn, en de kennis verkregen uit hun onderzoek, in dit geval over Technologie & Zorg voor ouderen, moet natuurlijk zo snel mogelijk bij het werkveld komen. De onderzoekers kiezen ervoor om niet te wachten met het publiceren van hun artikelen in de gerenommeerde journals of alleen het proefschrift groots te lanceren, maar gedurende de promotie steeds al onderdelen van het

onderzoek naar buiten te brengen. En dat bij voorkeur in ‘gewone taal’ zodat de professionals uit het werkveld ermee kunnen werken. Het gevolg is dat de resultaten uit het onderzoek van Sebastiaan Peer, namelijk hoe je technologie zodanig kunt inzetten dat ouderen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen, al lang voor hij promoveerde in het hele land bij zorginstellingen gebruikt kon worden.

Twee mooie voorbeelden. Maar, laten we eerlijk zijn, we zijn er nog lang niet. Het Nationaal plan Open Science heeft tot doel gesteld in 2020 alle door de overheid gefinancierde publicaties en aanverwante producten toegankelijk te maken. Hiervoor is nog veel werk nodig, ook van hogescholen. Daarom hebben wij als Vereniging Hogescholen – in navolging van het Nationaal Plan – onze eigen prioriteiten op dit terrein gepubliceerd in een visie op Open Science. Ik roep daarom dan ook alle hogescholen op om in hun instellingsbeleid aandacht te besteden aan dit thema. Enkele hogescholen hebben hun publicatiebeleid al aangepast zodat in principe al het onderzoek vrijelijk beschikbaar is. Ik hoop dat vele anderen zullen volgen.